

מדד השלום - מאי 2011:
אחרי ביקור ראש הממשלה בווינגטון
(סקר שני לחודש מאי)
פרופ' אפרים יער ופרופ' תמר הרמן

הערכות הציבור את ביקורו האחרון בווינגטון של ראש הממשלה, בנימין נתניהו הן מעורבות, וניכרות באופן שונה בשני מישורים: מישור היחסים הביטורליים של ארה"ב עם ארה"ב ומישור הסכסוך וסיכויי השלום עם הפלסטינים.

במישור הביטורלי הישראלי-אמריקני הציבור היהודי רואה בביקור הצלחה: 61% סבורים כי נתניהו הציג מדיניות מאוזנת, לא נוקשה ולא רכה מדי. 54% גם סבורים שהוא תרם לחיזוק התמיכה של ארה"ב בישראל. באותה רוח, 43% מעריכים כי הביקור תרם לשיפור היחסים בין שני המנהיגים: ראש הממשלה נתניהו ונשיא ארה"ב אובמה (18% גורסים שהוא הזיק ו-32% שהביקור לא השפיע). יתר על כן, חל גם שיפור ניכר בתפיסת עמדתו של אובמה בנושא הסכסוך: רק 31% בציבור היהודי כיום סבורים כי עמדתו של אובמה היא יותר פרו-פלסטינית (ירידה ניכרת בהשוואה ליולי שעבר אז הרוב - 57.5% - חשבו כך). במקביל, שיעור המעריכים את מדיניות אובמה מאוזנת עלה מ 28% ל 45% ואילו שיעור המעריכים כי עמדתו היא יותר פרו-ישראלית עלה מ 8% ביולי 2010 ל 14% כיום.

במישור הסכסוך עם הפלסטינים חלה אחרי הביקור דווקא החמרה בהערכות הציבור היהודי לגבי העתיד: שיעור האמינים כי הפלסטינים יכריזו בספטמבר על מדינה עצמאית בגבולות 67 גם ללא הסכם עם ישראל ויבקשו שהאו"ם יכיר בה עומד כיום על 75% בהשוואה ל 64% שהעריכו כך ערב הביקור. יתר על כן, למרות שאובמה הבהיר לאחרונה כי הכרזת עצמאות חד-צדדית תהיה טעות חמורה, רוב מכריע (72%) בציבור היהודי מעריך שדבריו לא יגרמו לפלסטינים לחזור בהם מכוונת ההכרזה. בדומה, חלה ירידה בשיעור הסבורים כי ביכולה של ישראל היה למנוע את המהלך הפלסטיני: לפני הביקור האמינו 40% שישראל הייתה יכולה למנוע את המהלך אך לאחריו ירד שיעור המאמינים בכך ל-35%. בציבור היהודי יש כיום רמה גבוהה מאוד של הסכמה (71%) שבעצרת האו"ם יהיה רוב גדול שיתמוך בהכרזה וכי במדינה הפלסטינית (בנושא האחרון ניכרת דווקא ירידה מסוימת שכן ערב הביקור 75% העריכו כי יהיה רוב לתומכים באו"ם). על רקע זה ניתן להבין מדוע הדעה השכיחה בציבור היהודי היא שהביקור של נתניהו בארה"ב לא השפיע על הסיכוי לקדם את המו"מ עם פלסטינים (45%) או אף הזיק לו (24%), שעה שרק 21% גורסים שהביקור תרם תרומה חיובית לקידום השלום.

כשמדובר בציבור הערבי הערכת הביקור במישור הישראלי-אמריקני היא שונה מאוד מזו של הציבור היהודי, גם כאן רווחת התפיסה כי הביקור הביא לשיפור היחסים בין ישראל לארה"ב ואולם הערכת התוצאות החזויות של התקרבות זו היא הפוכה: רוב גדול (73%) מעריך כי המדיניות שהציג נתניהו היתה מדי נוקשה. יתירה מזו: (71%!) מהערבים סבורים כי מדיניותו של אובמה היא יותר פרו-ישראלית ורק 9% שהיא יותר פרו-פלסטינית. לפיכך אין תמה כי 52% מהם סבורים שהביקור תרם לשיפור יחסים בין שני המנהיגים ו-68% חושבים שהוא תרם לחיזוק התמיכה האמריקנית בישראל.

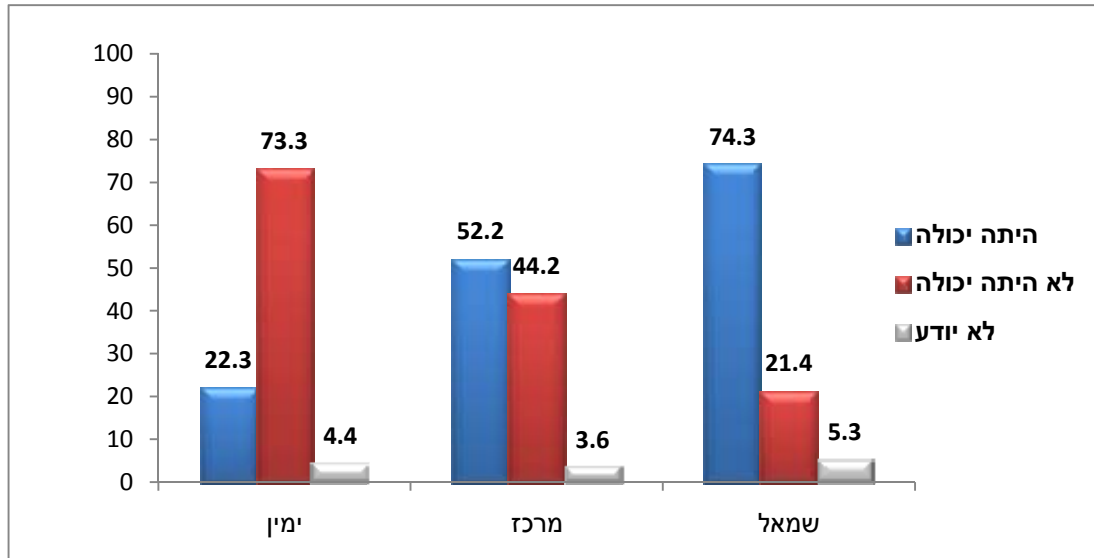
במישור היחסים בין ישראל לפלסטינים הרי שכמו ערב הביקור שוב נמצא כאן רוב (58%) הצופה כי הפלסטינים לא יכריזו ולא יבקשו בספטמבר את הכרת האו"ם במדינה עצמאית אך יש חילוקי דעות בשאלה האם יהיה או לא יהיה רוב בהנחה שתתבקש הכרה של האו"ם במדינה הפלסטינית (50% חושבים שלא יהיה רוב ו 48% שכן יהיה). בציבור הערבי כמו בציבור היהודי הרוב (63%) סבורים כי דברי אובמה לא יגרמו להם לשנות את דעתם. ואולם, בניגוד לציבור היהודי הרי שבציבור הערבי הרוב 55.6% חושבים כי ישראל היתה יכולה למנוע את המהלך הפלסטיני לו היתה מגלה בעבר גמישות גדולה יותר במשא ומתן. על רקע זה אפשר להבין מדוע הרוב בציבור הערבי (56%) מעריך כי הביקור הזיק לסיכוי לקדם את נושא השלום בין ישראל לפלסטינים.

מדד השלום - מאי 2011
(סקר ראשון לחודש מאי)
פרופ' אפרים יער ופרופ' תמר הרמן

תקציר הממצאים

- **יכריזו או לא יכריזו?** כשני שלישים בציבור היהודי בישראל מעריכים כי הפלסטינים יכריזו בספטמבר על הקמת מדינה פלסטינית עצמאית ויבקשו מהעצרת הכללית של האו"ם להכיר בה, גם ללא הסכם עם ישראל. בציבור הערבי יש דווקא רוב (56%) לסבורים כי הסיכוי לכך נמוך.
- **יכירו או לא יכירו?** שיעור גבוה יותר (75%) אף מאמין, כי בעצרת יהיה רוב שיכיר במדינה הפלסטינית גם אם ישראל תתנגד לכך. 68% בציבור הערבי מאמינים כי יהיה בעצרת רוב גדול.
- **האפשר היה למנוע?** 55% מהיהודים סבורים שישראל לא הייתה יכולה למנוע את המהלך הפלסטיני הזה גם לו גילתה בעבר גמישות מדינית רבה יותר. יתר על כן, רוב (60%) מהם חושבים שישראל אינה צריכה להגמיש כיום את עמדותיה כדי למנוע את המהלך הפלסטיני גם אם ניתן עדיין למנוע אותו. 64% סבורים כי אפילו אם ישראל תגמיש משמעותית את עמדותיה, הסיכוי נמוך שהפלסטינים לא יכריזו על מדינה עצמאית ויבקשו את הכרת האו"ם בה. רוב הערבים (57%) לעומת זאת סבורים כי ניתן היה למנוע את המהלך על ידי הגשת מדיניות ישראל.
- **ומה יקרה לאחר ההכרזה וההכרה?** הרוב בציבור היהודי (64%) מעריך, כי הכרזת העצמאות הפלסטינית וההכרה מצד האו"ם יזיקו לאינטרסים של ישראל. רוב גדול עוד יותר (74%) מעריכים כי גבוהים הסיכויים שבעקבות ההכרה הצפויה, הקהילה הבינלאומית תפעיל לחצים משמעותיים על ישראל, למשל הטלת סנקציות כלכליות, כדי לאלץ אותה לסגת מהשטחים.
- **ומצד מי לא תהיה הכרה?** 71% מהציבור היהודי מעריכים כי ממשלת ישראל הנוכחית לא תכיר במדינה פלסטינית שתוכרז חד-צדדית. רוב (יהודים - 57%, ערבים - 60%) מעריכים גם כי ממשלת ארה"ב לא תכיר בנסיבות אלה במדינה הפלסטינית. עם זאת, הציבור היהודי חצוי בשאלה האם ישראל תוכל או לא תוכל להרשות לעצמה שלא להכיר במדינה פלסטינית עצמאית: 48% מאמינים שתוכל ו-47% סבורים שלא. בציבור הערבי יש רוב (53%) המעריכים כי ישראל תוכל להרשות לעצמה שלא להכיר במדינה הפלסטינית לאחר שתוכרז ותוכר באו"ם.
- **ומה יקרה בשטחים?** רוב גדול (יהודים - 70%, ערבים - 62%) מעריך כי בעקבות ההכרזה על מדינה פלסטינית עצמאית וההכרה בה באו"ם, גבוהים הסיכויים לפריצת אינתיפאדה בשטחים. 58% מהיהודים (50% מהערבים) אף בדעה כי ההנהגה הפלסטינית תעודד אינתיפאדה כזו.
- **ומה על משא ומתן עם ממשלת האחדות הפלסטינית?** באופן מפתיע, הדעות בציבור היהודי חלוקות: 38% מצדדים בטענה כי ניתן לנהל משא ומתן גם אם החמאס יושב בממשלה, שכן אין טעם בהסכם עם ממשלה פלסטינית המייצגת רק חצי עם. 35% מעריכים כי בשל שילוב החמאס בהנהגה הפלסטינית ישראל אינה יכולה לנהל משא ומתן עם הרשות הפלסטינית, ואילו 24.5% מתנגדים למשא ומתן עם הפלסטינים, בין אם החמאס הוא חלק מן הממשלה הפלסטינית ובין אם לאו. בציבור הערבי 78% מצדדים בטענה הראשונה – שיש לשאת ולתת עם ממשלת אחדות הכוללת את החמאס.

תרשים החודש: האם ישראל היתה יכולה למנוע את ההכרזה הפלסטינית על מדינה לו גילתה גמישות מדינית? (על פי הגדרה עצמית שמאל-ימין)

הממצאים בהרחבה

בימים האחרונים נאמר ונכתב רבות בארץ ובחו"ל באשר לסכסוך הישראלי-פלסטיני ואפשרויות פתרונו. הסקר שתוצאותיו מדווחות להלן התבצע ימים אחדים לפני נאומו הראשון של הנשיא אובמה, שעורר כידוע הדים רבים וגרר תגובות עזות מצד ממשלת ישראל וגורמים אחרים. הסקר התמקד בעיקר באפשרות של הכרזה פלסטינית על מדינה עצמאית בספטמבר ופנייה למוסדות האו"ם להכיר בה, בניגוד לעמדת ישראל ובלי שהושג הסכם כלשהו בין ישראל לרשות הפלסטינית.

השאלה הראשונה עסקה בהערכת הסיכויים שהפלסטינים אכן יבחרו לנקוט במהלך שכזה. הנתונים מורים כי ההצהרות הפלסטיניות בנדון נקלטו היטב בישראל: כשני שלישים בציבור היהודי בישראל מעריכים כי הפלסטינים יכריזו בספטמבר על הקמת מדינה פלסטינית עצמאית ויבקשו מהעצרת הכללית של האו"ם להכיר בה, גם ללא הסכם עם ישראל. האמינות של הכרזות אלה בציבור הערבי היתה נמוכה יותר: בציבור זה יש דווקא רוב (56%) לסבורים כי הסיכוי לכך נמוך. פילוח התשובות של הציבור היהודי על פי שיוך עצמי של המרואיינים לימין, למרכז או לשמאל הפוליטי העלה כי בכל המחנות יש רוב למעריכים כי הסיכויים לכך גבוהים אלא שהוא קטן יותר במחנה הימין (58%) בהשוואה ל 70% במרכז ובשמאל.

כעת ביקשנו לברר מה הערכת הציבור לגבי הסיכוי כי הכרזה כזו מצד הפלסטינים תזכה ברוב גדול בעצרת האו"ם. 75% בציבור היהודי ו- 68% בציבור הערבי מאמינים כי בעצרת יהיה רוב גדול שיכיר במדינה הפלסטינית גם אם ישראל תתנגד לכך. פילוח של התשובות לשאלה זו על פי מחנות פוליטיים מראה כי גם כאן יש רוב בציבור היהודי בכל המחנות המשתנה כדלקמן: בקרב מי שהגדירו עצמם ימין 72% מאמינים כי יהיה רוב גדול, מרכז – 80% ושמאל – 84.5%.

ואיך יצביעו ישראל וארצות הברית והיה וההכרזה הפלסטינית תובא לדיון באו"ם? על סמך היכרות עם ממשלת ישראל הנוכחית ועמדותיה 71% מהציבור היהודי ו 64% מהערבי מעריכים כי ממשלת ישראל הנוכחית לא תכיר במדינה פלסטינית שתוכרז חד-צדדית. רוב (יהודים - 57%, ערבים - 60%) העריכו עוד לפני נאומו אובמה כי גם ממשלת ארה"ב לא תכיר בנסיבות אלה במדינה הפלסטינית. עם

זאת, הציבור היהודי חצוי בשאלה האם ישראל תוכל או לא תוכל להרשות לעצמה שלא להכיר במדינה פלסטינית עצמאית אם אכן תוכרז ותוכר על ידי האו"ם: 48% מאמינים שתוכל ו-47% סבורים שלא. בציבור הערבי יש רוב (53%) המעריכים כי ישראל תוכל להרשות לעצמה שלא להכיר במדינה הפלסטינית לאחר שתוכרז ותוכר באו"ם. פילוח של התשובות לשאלה זו על פי מחנות פוליטיים מראה הבדלים עמוקים: בעוד שבמחנה הימין יש רוב (56%) שסבורים כי ישראל יכולה להרשות לעצמה שלא להכיר במדינה הפלסטינית עצמאית גם אם זו תוכרז על ידי הפלסטינים ותוכר באו"ם, הרי שהרוב במרכז (57%) ובשמאל (54%) סבור כי היא לא תוכל להרשות לעצמה שלא להכיר במדינה כזו.

אלא שהכרזה והכרה אינן כמובן סוף פסוק – נשאלת השאלה ומה הלאה? כשני שלישים בציבור היהודי (64%) מעריכים, כי הכרזת העצמאות הפלסטינית וההכרה מצד האו"ם יזיקו לאינטרסים של ישראל. פילוח על פי מחנות פוליטיים הוכיח כי בכולם יש רוב הצופים נזק, ושוב הוא שונה אלא שבסדר אחר: אנשי המרכז הם החוזים יותר מאחרים נזק – 68%, הימין 64% והשמאל – 52%. הוא הדין באפשרות שבעקבות ההכרה הצפויה, הקהילה הבינלאומית תפעיל לחצים משמעותיים על ישראל, למשל הטלת סנקציות כלכליות, כדי לאלץ אותה לסגת מהשטחים. בכלל הציבור היהודי צופים שכך יקרה 74% (מרכז – 81%, ימין – 71%, שמאל – 68%). בציבור הערבי רק מיעוט – 24% סבורים כי מהלך של הכרזה והכרה יפגע באינטרסים של ישראל. ואולם רוב (68%) צופים כי הוא יגרוור הפעלת לחצים קשים על ישראל אם לא תיסוג מהשטחים כמתבקש מהכרזה והכרה שכאלו.

נשאלת השאלה האפשר היה למנוע את ההכרזה וההכרה על ידי הגמשת המדיניות הישראלית בעבר? 55% מהיהודים סבורים שישראל לא הייתה יכולה למנוע את המהלך הפלסטיני הזה גם לו גילתה בעבר גמישות מדינית רבה יותר. פילוח לפי מחנות פוליטיים מגלה הבדלים עמוקים: רק מיעוט (22%) בימין, לעומת רוב (52% מהמרכז ו 74% מהשמאל) סבורים כי הגמשת מדיניות ישראל הייתה יכולה למנוע את המהלך הפלסטיני. יתר על כן, בכלל המדגם היהודי הרוב (60%) חושבים שישראל אינה צריכה להגמיש גם כיום את עמדותיה כדי למנוע את המהלך הפלסטיני גם אם ניתן עדיין למנוע אותו ואילו 64% סבורים כי אפילו אם ישראל תגמיש משמעותית את עמדותיה, הסיכוי נמוך שהפלסטינים לא יכריזו על מדינה עצמאית ויבקשו את הכרת האו"ם בה. שוב פילוח על פי מחנות מגלה הבדלי דעות ניכרים: בעוד שבימין רק מיעוט (21.5%) סבורים כי ישראל צריכה להגמיש כיום את עמדותיה בניסיון למנוע הכרזה והכרה, הרי שבמרכז ובימין יש רוב בעד הגמשה שכזו (51% ו-69% בהתאמה). העדפות שונות אלה נגזרות מהערכות שונות, אם כי לא מנוגדות, האם הגמשה תביא לתוצאה המקווה: כך, 19% מהימין סבורים כי הגמשה יכולה עדיין למנוע הכרזה והכרה, בהשוואה ל 32% מהמרכז ו 47% מהשמאל. במילים אחרות גם בקרב התומכים בהגמשה יש לפחות סקפטיות לגבי הסיכוי שהיא תמנע את המהלך הפלסטיני. רוב בציבור הערבי (57%) לעומת זאת סבורים כי ניתן היה למנוע את המהלך על ידי הגמשת מדיניות ישראל בעבר, 60% סבורים כי ישראל צריכה להגמיש כיום את עמדותיה, ו-58% מעריכים כי הגמשה שכזו יכולה למנוע את המהלך הפלסטיני.

מעבר ללחצים החיצוניים, במיוחד על רקע המרי האזרחי הגועש ברבות ממדינות האיזור נשאלת שאלה מה יקרה בשטחים אם יהיו הכרזה והכרה וישראל לא תיסוג. רוב גדול (יהודים - 70%, ערבים – 62%) מעריכים כי בעקבות ההכרזה על מדינה פלסטינית עצמאית וההכרה בה באו"ם, גבוהים הסיכויים לפריצת אינתיפאדה בשטחים. 58% מהיהודים (50% מהערבים) אף מחזיקים בדעה כי ההנהגה הפלסטינית תעודד אינתיפאדה כזו. בשאלות אלה לא נמצאו הבדלים משמעותיים בין המחנות הפוליטיים השונים.

נגענו בסקר הנוכחי גם בכמה שאלות בנושאים אחרים:

משא ומתן עם ממשלת האחדות הפלסטינית - באופן מפתיע, הדעות בציבור היהודי חלוקות: 38% מצדדים בטענה כי ניתן לנהל משא ומתן גם אם החמאס יושב בממשלה, שכן אין טעם בהסכם עם ממשלה פלסטינית המייצגת רק חצי עם. 35% מעריכים כי בשל שילוב החמאס בהנהגה הפלסטינית ישראל אינה יכולה לנהל משא ומתן עם הרשות הפלסטינית, ואילו 24.5% מתנגדים למשא ומתן עם הפלסטינים, בין אם החמאס הוא חלק מן הממשלה הפלסטינית ובין אם לאו. פילוח לפי מחנות פוליטיים מגלה כאן הבדלים דרמטיים אם כי אלה בלתי צפויים: מיעוט של 23% בימין לעומת 54% במרכז ו 74% בשמאל הם בעד משאו מתן עם ממשלת אחדות לאומית שיושב בה גם חמאס. בציבור הערבי 78% מצדדים בטענה הראשונה – שיש לשאת ולתת עם ממשלת אחדות הכוללת את החמאס.

אירועי יום הנכבה – שאלנו האם ההפגנות והחצייה של גבולות ישראל מכיוונים שונים מרמזים על תחילת התקוממות עממית מן הסוג השוטף את מדינות האיזור. 50% סבורים שאכן כך אבל מיעוט כמעט שווה משקל (44.5%) סבור ההיפך. פילוח לפי מחנות פוליטיים לא העלה כאן הבדלים שיטתיים. גם הציבור הערבי חצוי בשאלה זו: 44% סבורים שאכן מדובר בתחילתו של התקוממות עממית שכזו ואילו 42% חושבים שזה אינו המצב.

מצבה האזורי של ישראל נוכח גל ההתקוממויות העממיות באזור – בציבור היהודי בשיעור הגבוה ביותר (45) סבורים כי מצבה לא השתנה, 39% סבורים כי הוא הורע ואילו 11% מעריכים כי הוא הוטב. בציבור הערבי רוב גדול (72%) חושבים שמצבה של ישראל הורע, 20% שלא השתנה, ומעט קטן (6%) שהוא הוטב.

מדד המשא ומתן (סקר ראשון): מדגם כללי - 47.4 מדגם יהודי - 44.4

מדד השלום נערך בחסות [תכנית אוונס לגישור ופתרון סכסוכים](#) (אוניברסיטת תל אביב) ושל [המכון הישראלי לדמוקרטיה](#). **הסקר הראשון** בוצע בטלפון בימים ג-ד 17-18 במאי על ידי מכון "דחף". השתתפו בו החודש 600 מרואיינים שהם מדגם מייצג של האוכלוסייה הבוגרת בישראל. **הסקר השני** בוצע בטלפון בימים א-ג 29-30 במאי גם הוא על ידי מכון "דחף" והשתתפו בו 602 מרואיינים שהם מדגם מייצג של האוכלוסייה הבוגרת בישראל. טעות המדידה למדגמים בגדלים אלה היא 4.5%. עיבודים סטטיסטיים: גב' יסמין אלקלעי.